IL-"FLOATING DOCK"

Ftit huma, fiż-żmien tagħna, li ma jafux x'inhu Floating Dock, jew b l-Isien tagħna "Baċin Igħum," għaliex iżomm f'wiċċ il-baħar, bħal dak li naraw, irmiġġat fil-Port il-Kbir taħt Kortin (il-lum Kordin). Dan il-Baċin mela jiswa biex fuqu jtellgħu fregati kbar, biex inaddfulhom u jiżbgħulhom iċ-ċan u jagħmlulhom xi tiswijiet.

Milux wisq, meta kienu jridu jagħmlu dan ix-xogħol, il-fregati u l-bastimenti kienu jiġu mdaħħlin f'xi Baċin maqtugħ fil-blat bħal ma għad fadal u għadhom jsiru; biss il-Floating Dock tista' tieħdu minn banda għall-oħra.

Dak il-Baċin li naraw fil-Port tagħna hu xogħol ġermaniż u ġie f'idejn l-Ingliżi bis-saħħa tat-Trattat ta' Versailles, wara l-aħħar gwerra li saret.

Bosta jaħsbu li din l-invenzjoni dehret fiż-żmien tagħna, iżda m'hux hekk, għax il-Baċin-Igħum kienu jafu bih mal-mitejn sena ilu. Ma kienx sewwa sewwa bħal dak li naraw il-lum, imma kien jaħdem fuq l-istess prinċipju, jiġifieri jiġi mgħaddas fil-baħar per mezz li jidħol l-ilma fil-vojt imħolli apposta u jitla' fil-wiċċ meta l-ilma jiġi mneħħi, il-lum bil-pompi ta' l-isteam u dari bil-pompi ta' l-idejn.

Fl-1750 fil-Port ta' Amsterdam kien hemm Floating Dock ta' l-injam, biex itellgħu f'wiċċ il-baħar xwieni u bastimenti, igħadduhom minn fuq blat fil-baħar taħt ftit xbar ilma, jew iresskuhom fix-xott biex isewwuhom jew inaddfulhom iċ-ċan. Nistgħu ngħidu mela li dan id-dock kien l-ewwel baċin igħum li nafu bih. Kienu isejħulu l-"ġemel"; xi kittieba jgħidu li semmewh hekk għas-saħħa li kellu biex iżomm il-bastiment f'wiċċ l-ilma; jien ngħid li laqqmuh ġemel għat-tkankil tiegħu, il-għaliex il-ġemel jinżel għarkobtejh fuq ir-ramel biex igħabbuh imbagħad iqum bit-tagħbija u hekk il-baċin, l-ewwel jiġi mgħaddas fil-baħar imbagħad jitla' mgħobbi b'xi bastiment fuqu.

Il-bidu, iżda, tal-baċin igħum insibuh fl-1688 meta ċertu mgħallem minn Amsterdam jismu Meeurres Meindertsz Baker, ħoloq żewġ kxaxen ta' l-injam li kellhom sura ta' bastiment u bihom kienu jerfgħu bastimenti żgħar imsejjħin nofs xini (Demigalère).

Dawn il-kxaxen kienu jiġu mimlija bl-ilma, imgħaddsin fil-baħar u mdaħħlin u marbutin taħt iċ-ċan tal-bastiment, imbagħad jiġu mbattla mill-ilma bil-pompi u jitilgħu fil-wiċċ bil-bastiment b'kollox. Wara żmien dawn il-kxaxen bdew isiru għamla ta' ħitan dritti min-naħa ta' barra u min-naħa ta' ġewwa b'sura mqawsa bħal ma naraw fl-istampa li hawnekk ġibna.

Ġewwa, kienu moħfija u mqassmin f'kumpartimenti b'mod li kienu jistgħu jimlewhom u jisvojtawhom wieħed wieħed minn ġewwa tubi jew kanali, li jistgħu jintgħalku b'ċerti tappijiet imsejħin tampuni, kif jidher fl-istampa mmarkat numru 4.

Fuq, fil-wiċċ ta' kull kaxxun kien fihom pompi jixbħu lilldawk li kienu jużaw fuq il-bastimenti tal-qlugħ, taż-żmien l-imgħoddi (numru 3). B'dawn il-pompi il-kumpartimenti kienu jiġu żvojtati mill-ilma b'mod li ż-żewġ ħitan jibqgħu miżmumin fl-istess għoli, u bi ktajjen u ħbula mgħoddija minn ġewwa tokob imħaffra għal tapposta, dawn iż-żewġ kxaxen kienu jiġu mgħakkdin (numru 6 u 7) għalhekk meta l-bastiment kien jiġi maqtuh mill-ilma u jistriħ fuq il-ktajjen, u l-ħbula u l-kxaxen irossu fuqu, u hekk ġemel u l-bastiment jiġu rmunkati min dgħajjes jew barkazzi, bħalli kieku ħaġa waħda. Fuq il-wiċċ ta' quddiem ta'kull wieħed minn dawn il-kxaxen kien fih maħżuża skala tal-qisien sabiex fuqha l-imgħallmin kienu jistgħu jkunu jafu kemm għandhom igħaddsuh skond il-pixka tal-bastiment.

Il-kittieb Giustiniani fil-ġrajja ta' Venezja, minnu miktuba, igħid li l-ewwel invenzjoni tal-ġemel sabha Bartolomeo del Campo, kostruttur ta' l-opri tal-baħar fit-tarzna ta' Venezja, meta l-karrakka ta' dik ir-Repùblika arrat min fuq ir-rmiġ tagħha, waqt taqlıba tat-temp, baqgħet sejra mar-riħ u tgħadset fil-ħama. Del Campo ħoloq bħal żewġ kxaxen kbar, twal 50 kubtu u wiesgħa 15 biex bihom jaqtagħha mill-ħama. Kull kubtu Ruman kien jiswa 17.74 pulzier tal-lum.

Dan il-kittieb ma jgħidx kif kien jaħdem l-apparat ta' Del Campo, biss igħidilna li l-karrakka ma salvawhiex.

Patri Faurnier f'biċċa xogħol li kiteb fl-1663, jismu "Hidrografia" isemmi wkoll li fil-kas li ssir xi ħsara fl-opri tal-baħar kienet tista' tingħata għajnuna per mezz ta' erbgħa kxaxen ta' l-injam. Dawn kienu jiġu marbuta wieħed f'kull ġenb, wieħed fil-poppa u l-ieħor fil-pruwa, wara li jkunu mgħaddsa per mezz

ta' ankri u ktajjen ġo fihom. Meta jneħħilhom dan it-tokol kienu jtellgħu l-opra fil-wiċċ. Fl-1813 ir-Russi kellhom ukoll il-ġemel biex bih igħaddu x-xwieni u l-iġfien li jvaraw mit-tarzna tal-Belt ta' Canstadt minn fuq l-iskoll ta' Neva li kien taħt ftit xbar ilma.

Qejna nafu minn ġurnal ingliż jismu "The Mariner's Review" maħruġ fix-xahar ta' Ottubru ta' 1925, li fl-1745 il-Kunsill tal-Baħar għarraf lill-Ammiraljat Ingliż, fuq ċerta invenzjoni ta' Dock igħum, li għalihom kienet l-ewwel darba li semgħu biha, magħmula minn ċertu kaptan Morke, li resak quddiem dan il-Kunsill u ġieb mudell ta' Baċin, li biex isir, skond ma kienu jifhmu huma, kienu iridu £10,000. Huma ħasbu li din il-biċċa xogħol ma setgħetx issir hekk qawwija biex iżżomm is-saħħa tal-baħar minn barra u minn ġewwa t-toqol tal-bastiment, għalhekk ma sar xejn; biss minn dan li għedna naraw li hu tassew kif igħid il-proverbju latin li ma hawn xejn ġdid taħt il-kappa tax-xemx.

G. Darmanin Demajo.

IS-SENA T-TAJBA LILL-QARREJJA TAL-"MALTI" *1931*

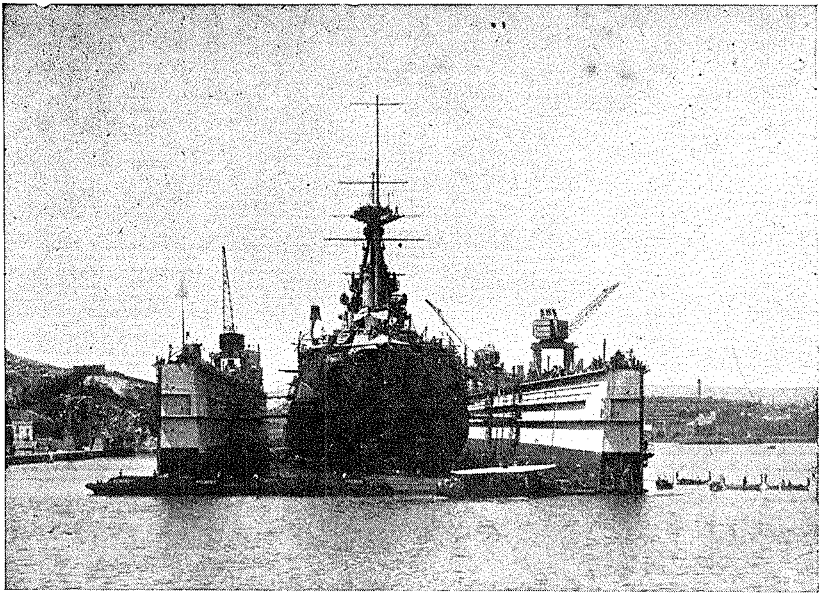

IL-"FLOATING DOCK" FIL-PORT TA' MALTA

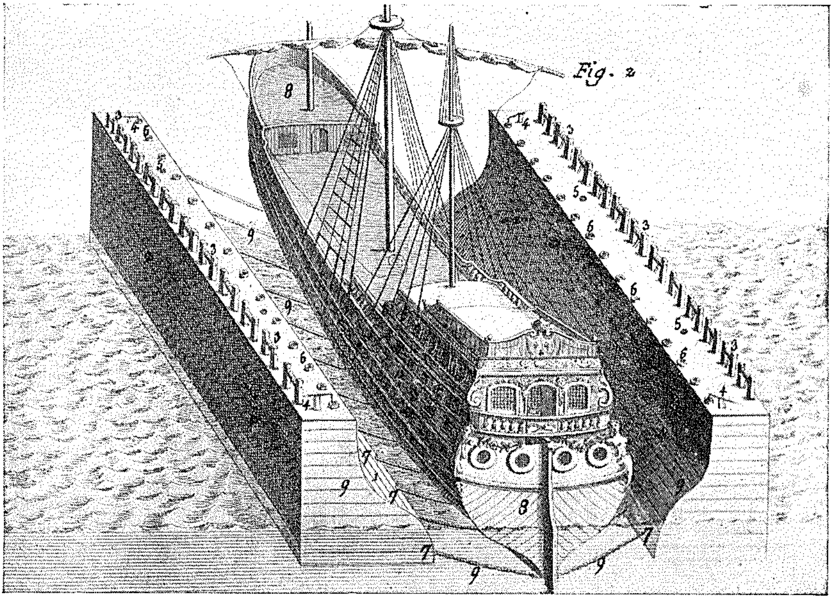

SURA QADIMA TAL-BACIN IGHUM